

ТИ ЯК?

«Не змогли зберегти картини, то хоча б ім'я»: маріупольські діти продовжують справу художника Куїнджі

28 липня 2023, 13:51 **Юлія Бондар**

Заняття в Маріупольській художній школі імені Куїнджі до повномасштабного вторгнення, Україна, Маріуполь

Архип Куїнджі – український художник, на ім'я і спадщину якого невпинно має претензії Російська Федерація. Маріупольський автор зі світовим іменем, роботи якого нині представлені у світових музеях. В одній з найпопулярніших галерей – Metropolitan Museum of Art у Нью-Йорку – під його картиною «Червоний захід сонця на Дніпрі» минулого року з'явився прикрий напис: «У березні 2022 року музей Куїнджі в Маріуполі був зруйнований авіаударом».

І справді, сумної слави художнику додала російська повномасштабна агресія проти України. Навесні 2022-го окупанти знищили музей імені Архипа Куїнджі в Маріуполі та вивезли оригінали його картин в Росію. Директорка Маріупольської художньої школи **Оксана Гнатишин** твердить: «Так, як писав Куїнджі, не писав ніхто». І найбільш відомі його роботи змальовують саме Україну.

Оксана Гнатишин вирішила продовжувати справу Куїнджі та популяризувати його ім'я, а тому відновила художню школу в евакуації. Проект Радіо Свобода «Ти як?» поговорив з директоркою про релокацію школи, спадщину Куїнджі і – головне – про те, як мариупольські діти, що змушені були покинути рідне місто, продовжують його справу.

Картина Архипа Куїнджі «Червоний захід сонця на Дніпрі» в Metropolitan Museum of Art у Нью-Йорку

Викрадення шедеврів

Видатний художник народився в Маріуполі в 19-му столітті. Велику частину свого життя він і справді провів в Петербурзі, що, схоже, і викликає в Росії претензії на його спадщину, однак головним мотивом картин живописця був саме український пейзаж. Серед найвідоміших його робіт – полотна з такими назвами: «Татарська сакля у Криму», «Чумацький шлях у Маріуполі», «Українська ніч», «Вечір в Україні», «Дніпро вранці» тощо.

У квітні 2022 року, як стверджує українська влада, російські військові вивезли картини **Архипа Куїнджі** з тимчасово окупованого Маріуполя Донецької області до Росії. Разом з ними також викрали й роботи **Івана Айвазовського**, які теж були в місті.

Будівля Маріупольської художньої школи після повномасштабного вторгнення РФ

«В Маріуполі зберігалось сім оригінальних шедеврів, які, за попередньою інформацією, були передані окупантам директоркою Маріупольського краєзнавчого музею **Наталею Капусниковою**, яка знала точне місце таємного зберігання шедеврів та особисто передала все з рук в руки», – написав радник міського голови **Петро Андрющенко**.

За його інформацією, військовим РФ передали картини «Осінь.Крим» та «Ельбрус» Куїнджі, а також ескіз «Червоного заходу»; «Біля берегів Кавказу» Айвазовського; «Море» і «Ніч на Балтійському морі» **Дубовського**; «А.І.Куїнджі» **Калмикова**.

Інші картини мариупольського художника до цього перебували в РФ або на тимчасово окупованій нею території України.

«Ісаакіївський собор у місячному освітленні» – Смоленський художній музей.

«Хвилі» – Художній музей у Таганрозі.

«Тополі» – Ростовський обласний музей образотворчих мистецтв.

«Степ» – Ярославський художній музей.

«Лісові дерева при заході сонця», ескіз – Вологодська обласна картинна галерея.

«Березовий гай», ескіз – Державний художній музей (Нижній Новгород).

«Березові стовбури» – Пермська державна художня галерея.

«Після дощу» – Бурятський республіканський художній музей імені Сампилова.

«Українська ніч» – Третьяковська галерея (Москва).

«Вечір в Україні» – Державний російський музей (Санкт-Петербург).

Малюнок мариупольчанки, на якому зображений центр міста

Цей список незавершений. Аби розповідати про справжнього Куїнджі, Мариупольська художня школа назвалася його іменем та продовжує його справу – вчать дітей писати, щоправда, не у Мариуполі, а у Львові, Дніпрі, Кропивницькому та Одесі, куди перебралися через війну і окупацію.

“ Коли дізналася, що
росіяни знищили музей
Куїнджі і викрали його
роботи, в мене була лють

Нести знання про українського Куїнджі

Художню школу заснували у 1972 році. **Чому іменем Куїнджі?** «Художник народився в Маріуполі. По-друге, любив учнів, навіть оплачував їм дорогу, щоб вони приїхали до нього навчатися, та бажав, аби в Маріуполі був якийсь навчальний заклад, в якому б діти навчалися малювання», – тому, власне, виникло бажання назвати школу на його честь, пояснює директорка Маріупольської художньої школи Оксана Гнатишин.

Оксана Гнатишин під час заняття в Маріупольській художній школі

З її слів, Куїнджі був такою людиною, з якої можна брати приклад – до учнів завжди ставився з повагою: «І в нашій школі теж була така атмосфера поваги до учнів. І коли я дізналася, що росіяни знищили музей Куїнджі і викрали його роботи, в мене була лють. І я подумала, що потрібно хоч щось лишити – так і почала в евакуації працювати художня школа імені Куїнджі».

Оксана Гнатишин розповідає, що до повномасштабного вторгнення у школі навчалися до трьох сотень дітей – зараз сорок. Каже, що працювали так, як й інші художні заклади в Україні – діти малювали, роботи відправляли на конкурси, вигравали та творили далі.

Будівля Маріупольської художньої школи до повномасштабного вторгнення, Маріуполь

“ Ніхто не очікував, що російські війська швидко підійдуть

«Як у всіх» – так само описує і ранок 24 лютого 2022-го Оксана Гнатишин: «Прокинулася від вибухів. І потім в робочому чаті написали, що залишаємося вдома, дивимося за ситуацією. А далі все гіршою і гіршою ставала ситуація в місті. Ніхто не очікував, що російські війська швидко підійдуть до нас – і ще й із Запорізького напрямку. Я живу ближче до Запорізької траси на виїзді міста, тому вважаю, що мені пощастило», – розповідає директорка школи.

«Пощастило», за словами Оксани, означає, що район не обстрілювала авіація, але «міни, ракети літали над будинками». Далі художниця уривками згадує про Маріуполь: будинок цілий, хоча є три влучення, голодували, тиждень трималися, 17 березня згурпувалися з сусідами та пішли по їжу, виїжджали через Бердянськ, Запоріжжя та Дніпро на Львів, де перебуває із сім'єю досі.

Вид на будівлі, пошкоджені російськими обстрілами в нині окупованому Маріуполі.
Україна, 9 листопада 2022 року

«Десь місяць-два оговтувалися. Усі захворіли, тому що в Маріуполі намерзлися. Це було якось дивно. А потім між собою спілкувалися з мариупольцями, і мені писали, що всі так хворіли, коли виїхали. І вже влітку почали думати, що робити далі», – каже Оксана Гнатишин.

Запропонувала працювати та продовжувати навчання в художній школі. Так 15 вересня школа почала працювати у Львові. Ще три викладачі виїхали до Дніпра, Одеси та Кропивницького, де також організували заняття змішаної форми – наживо та дистанційно. Деякі викладачі виїхали за кордон і не можуть викладати, а з однією зник зв'язок після окупації.

Оксана Гнатишин та викладачі школи проводять лекцію про Архипа Куїнджі

«У нас – чотири класи. Поділили дітей за віком, але домовилися, що якщо дитина територіально перебуває, наприклад, в тому місці, де є викладач, але там ще немає приміщення, то дитина має право приходити консультуватися з викладачем на базі центрів «ЯМариуполь», – пояснює директорка школи.

Продовжують не лише саме навчання, а й дослідження робіт Куїнджі. Оксана Гнатишин розповідає, що у школі відзначають день народження художника, а самі діти намагаються відтворити унікальну техніку Куїнджі.

“ Діти хотіли малювати Україну

«Спершу заняття мали терапевтичний ефект – діти хотіли малювати Україну, всюди були жовті і блакитні кольори. Одна дівчинка писала зруйнований Маріуполь, що з ним сталося. Це допомагає їм і навіть дорослим, які також деколи приходять до нас малювати», – каже Гнатишин.

Учениця Маріупольської художньої школи намалювала Азовське море

Художниця переконана, що мистецтво відволікає, а в самому центрі можна знайти своїх – тих, хто пережив те саме і розуміє тебе.

“ Як малював Куїнджі, не малював ніхто

«Зараз хочемо, щоб люди, які не були в Маріуполі або не знали про Куїнджі, дізналися про цю частину історії та культури міста, адже радянська влада не популяризувала художника, а його могила розташована на території Росії. Вони вважають його російським. Але в чому полягає його унікальність і чому він такий важливий художник? Не лише тому, що народився в Маріуполі. А тому що так, як малював Куїнджі, не малював ніхто (художник використовував незвичні, здебільшого темні кольори, а його роботи виглядали настільки реалістичними, що глядачі намагалися заглянути в саму картину – ред.)», – говорить директорка школи.

З її слів, по картинах Куїнджі одразу видно, що це – маріуполець: «Я бачу наш Кальміус (річка – ред.), бачу наші пейзажі». «Серце хоче [в Маріуполь]».

ДИВІТЬСЯ ТАКОЖ:

«Квартира за три мільйони в Маріуполі». Що цікавить жителів Росії на окупованих територіях?